

بررسی وضعیت اقتصادی بخش آب در ایران

پرنیان زند^۱

^۱دانشگاه شهید باهنر کرمان / parnianz2000@gmail.com

چکیده

با توجه به اقلیم خشک و شکننده کشور و با در نظر گرفتن خشکسالی‌های اخیر، اهمیت آب به عنوان یک نهاده‌ی حیاتی بیش از پیش مشخص گردیده است. لذا در این مطالعه به بررسی تأثیرگذاری اجزای تقاضای نهایی اقتصاد بر اشتغال ایجاد شده در هریک از بخش‌های اقتصادی می‌پردازیم. در این خصوص از جدول داده - ستانده اقتصاد ایران در سال ۱۳۹۰ استفاده شد. نتایج مطالعه نشان داد که بخش آب به عنوان یکی از بخش‌های اساسی اقتصاد به حساب می‌آید که رشد آن موجب رشد و توسعه سایر بخش‌های اقتصادی می‌شود. به طوری که اشتغال ایجاد شده ناشی از هزینه‌های مصرفی خصوصی در زیربخش آب و بخش کشاورزی به ترتیب ۰/۱۲۵ و ۱۶/۳۱۳ درصد از کل اشتغال است. همچنین نسبت اشتغال ناشی از هزینه‌های مصرفی عمومی در زیربخش آب ۰/۰۲۷ درصد و در بخش کشاورزی ۴/۳۳۸ درصد است و در نهایت اشتغال ناشی از سرمایه‌گذاری‌های خصوصی و عمومی در زیر بخش آب ۰/۰۲۴ درصد و در بخش کشاورزی ۹/۴۴۸ درصد است. همچنین محاسبه پیوندهای پیشین و پسین نشان داد که بخش آب به لحاظ پیوند پیشین در رتبه دوم و از نظر پیوند پسین در رتبه چهارم قرار دارد که این مطلب نشان‌دهنده اهمیت بخش آب در اقتصاد ایران می‌باشد که برای رشد سایر بخش‌های اقتصاد لازم است تا توجه ویژه‌ای به این بخش شود.

واژه های کلیدی: آب-جدول داده-ستانده-اشتغال- پیوندهای

پیشین و پسین

مقدمه

آب یکی از منابع مهم در توسعه کشورها می‌باشد. در طول قرن بیستم، جمعیت جهان سه برابر و میزان استفاده از آب شش برابر شده است. میزان آب قابل دسترس جهان تنها برای جمعیت کنونی با حداقل دسترسی به آب سالم کافی است. توزیع نامناسب از لحاظ مکانی و زمانی و افزایش جمعیت و سرانه مصرف آب، این مسئله را تشدید نموده است [۱]. اما همانطور که می‌دانیم آب گرانباترین ثروتی است که در اختیار بشر قرار گرفته است بخصوص در مناطق خشک که سطح عظیمی از کشور ما را در بر گرفته است. با توجه به اقلیم خشک و شکننده کشور و با در نظر گرفتن خشکسالی‌های اخیر، اهمیت آب به عنوان یک نهاده‌ی حیاتی بیش از پیش مشخص گردیده است [۲]. به علاوه امروزه جوامع بین المللی از اهمیت آب

در جهت داشتن رشد اقتصادی پایدار در زمان حال و آینده آگاه گشته‌اند. در سطح ملی سهم زیادی از سرمایه گذاری‌ها صرف زیرساخت‌ها و امور زیربنایی و بهبود مدیریت منابع آب می شود که بیانگر اهمیت بخش آب در سطح ملی است. لذا آب نقش مهمی در اقتصاد ملی دارد که بایستی توجه شایسته‌ای به آن شود [۳]. همچنین می‌توان گفت آب از مهم‌ترین عوامل تولید در کشاورزی ایران است؛ میزان بارندگی در کشور به نحوی است که در بیشتر نواحی بدون توسل به آبیاری، فعالیت کشاورزی امکان پذیر نمی‌باشد. به علاوه، بخش کشاورزی نه تنها در اراضی دیم، حتی در اراضی آبی و شبکه‌های مدرن که آب کافی دریافت می‌کنند؛ عملکرد قابل قبولی در مقایسه با سایر کشورها ندارد. با توجه به اینکه کشاورزی ایران به شدت به آبیاری وابسته است؛ چنانچه نقش آب در توسعه کشور در نظر گرفته نشود؛ قطعاً امنیت غذایی کشور با مشکلات جدی مواجه خواهد شد [۴]. به علاوه همانطور که می‌دانیم در سالهای اخیر آلودگی و نابودی بسیاری از منابع آبی کشور همچنان ادامه دارد و در نتیجه عرضه آب در بعضی از مناطق نتوانسته است پاسخگوی تقاضای فزاینده آنها باشد به گونه‌ای که آب به کالای رقابتی برای مصارف مختلف تبدیل شده است که این محدودیت با توجه به مصرف ۹۰ درصدی بخش کشاورزی بیشتر جلوه می‌کند. لذا، به نظر می‌رسد که کمبود منابع آب علاوه بر کند کردن روند توسعه کشاورزی باعث خسارت و زیان‌هایی نیز در آینده خواهد بود [۵].

با توجه به اینکه آب از اهمیت اقتصادی بالایی برخوردار است لذا مطالعات زیادی در ارتباط با برخی ابعاد اقتصادی آب انجام گرفته است که به شرح تعدادی از آنها می‌پردازیم.

به نظر [۶]، اطلاعات حاصل از ارزش اقتصادی آب کشاورزی میتواند تصمیم‌گیران مربوطه را قادر سازد تا آب را در جهت استفاده بهینه هدایت کنند. [۷]، هم ارزش اقتصادی آب کشاورزی را با استفاده از توابع انعطاف پذیر در منطقه دشت مرکزی ساوه برآورد نمودند. از نظر آنان ارزش اقتصادی آب به مراتب بیشتر از مبالغ دریافتی از تولیدکنندگان محصولات کشاورزی می‌باشد. در مطالعه‌ای دیگر [۸]، به بررسی ارزش اقتصادی آب آبیاری غیر تجمعی در موسی ساب بیسین در هند پرداختند. نتایج نشان داد که در منطقه مورد بررسی ارزش آب آبیاری در بین محصولات، نواحی و فصول برابر نیست. [۹]، نیز به بررسی مدیریت تقاضای آب آبیاری دشت مشهد با تاکید بر سیاست قیمت گذاری پرداختند. بدین منظور در